

הקרב על הבית

האם הסכם ממון מקנה לבעלי הרכוש שקט נפשי? האם כך יוכלו להגן על רכושם מלפני הנישואים? על מה צריך לחשוב מראש, כשצד אחד מגיע לנישואים עם דירה משלו? והאם צוואה היא סופית? סיפורי קרבות ממשרדו של עורך דין לענייני משפחה

עו"ד בני דון-יחייא

עו"ד בני דון-יחייא מומחה לדיני משפחה וירושה. כתב שמונה ספרים ומעלה מופע הומוריסטי בנושא שלוש יום. עכשיו הם מתגרשים.

האיש שנכנס למשרדי נראה מיליון דולר: חליפה מהודרת, חולצת כותנה לבנה בוהקת, שעון ששווה משכורת חודשית מכובדת ונעלי עור יוקרתיות. הוא בעל מפעל משגשג לייצור ולייבוא תרופות, גרוש כבן שישים, אב לשלושה ילדים בגירים. לפני ארבע שנים התחתן בשנית. אשתו צעירה ממנו בשש עשרה שנים, גרושה גם היא, עם ילד אחד. הוא סיפר שלפני נישואיו השניים דאג, כמובן, להכין הסכם ממון שעליו חתמו. הסכם הממון ביניהם קיבל תוקף ואושר בבית המשפט לענייני משפחה. לא הייתה לו בעיה להחתים את אשתו. להפך, היא אמרה לו שאינה לוטשת עין ברכושו הרב, ואף ציינה כי היא מבינה שהוא רוצה להיות רגוע בכל הנוגע לנכסיו ולרווחתם העתידית של ילדיו הבוגרים. בהסכם נקבע מפורשות, שלאשה אין כל חלק וזכות בכספים וברכוש מכל סוג השייך לו, במיוחד לא בוויולה היקרה שלו. עוד צוין בהסכם, כי אם יבקש ממנה לעזוב את הבית, היא תעשה זאת תוך שלושים יום. עכשיו הם מתגרשים.

אז למה בכל זאת הוא הגיע לייעוץ, אתם שואלים? "ההסכם לא עוזר לי", הוא אומר בקול סדוק. "ההסכם שחתמתם לא מכסה הכל?" שאלתי. "ההסכם מושלם", הוא השיב, "אבל אשתי לא. למרות ההסכם, היא דורשת הרבה כסף כתנאי לגירושים". התעניינתי, האם הוא מוכן לשלם לה סכום כלשהו, למרות שעל פי ההסכם אינו חייב? תשובתו הייתה, שאין לו ברירה: אשתו מצאה בבית ניירת המוכיחה כי יש בבעלותו חשבונות בנק בחו"ל הגדושים כספים, עליהם לא דיווח לשלטונות. היא נפנפה מולו במידע הזה שעלול לסבך אותו קשות. "מה עוזר לי הסכם הממון מול האיומים שלה?" שאל האיש בייאוש. ברגעים אלה, הוא רק רצה לסיים את הסכסוך במהירות, בנזק כספי נמוך ככל שיוכל וגם להבטיח שאשתו, החובבת חיפוש מסמכים מרשיעים, לא תמשיך ותאיים עליו גם בעתיד, בתקווה, אולי, להוציא ממנו עוד כספים. הצעתי לו לפנות עם אשתו לגישור. "אני לא מסוגל להחליף איתה מילה וגם לא להסתכל עליה אחרי מה שעשתה", אמר. "לא רוצה אפילו לשבת איתה בחדר אחד". שאלתי אותו, האם הוא מעדיף לשבת במקום אחר, פחות נעים.

"אתה צודק", הוא נאנח, "את הלקח שלי למדתי, ושכר הלימוד לא יהיה נמוך. אבל נותר לי לעשות רק דבר אחד". הבטתי בו בסקרנות. "לקוות", הוא הסביר, "שאני אראה לפחות חלק מהכסף בחזרה". "כלומר?", הגבתי גבה. "אני מקווה, מקווה מאוד, שהיא תצטרך להוציא את הכסף שלי לרכישת תרופות שאני מייצר".

חשיבותו של הסכם ממון בנישואים שניים

למרות הסיפור הזה, הסכם ממון חיוני במקרים רבים, במיוחד בנישואים שניים. אך לעתים, הדבר נחוץ גם בראשונים - הוא עוזר ביום הפקודה. לא כל אדם מעלים כספים מרשויות המס, ולא כל מי שעושה זאת, מחזיק בבית תיעוד על כך.

"ההסכם מושלם", הוא השיב, "אבל אשתי לא. למרות ההסכם היא דורשת הרבה כסף כתנאי לגירושים"

וכמובן, חשוב לציין, שמרבית הנשים אינן נוהגות כמו האישה הנ"ל. הסכם ממון נועד, במרבית המקרים, לשמור על זכויות רכושיות שהצטברו לפני הנישואים, ולפעמים על רכוש שהצטבר במהלך שנות הנישואים. הוא מאפשר פרידה ללא סכסוכי גירושים מכוערים, שכן, ההסכם אמור למנוע מחלוקות בענייני רכוש. הסכם הממון לא נוהג להתייחס לכל הקשור לילדים שטרם באו לעולם. לכן, ייתכן שבשאלות המשמורת, הסדרי הראייה ומזונות הילדים, לא יהיה מנוס מהתדיינות משפטית. לא נוהג להסדיר נושאים אלה בהסכם, משום שלא ברור מי יהיה בעל המשמורת בעת הפרידה, והסדרי הראייה תלויים גם בכך וגם בגיל הילדים. כך גם שאלת המזונות: מספר הילדים וגילם ורמת ההכנסה של ההורים בעת הגירושים, הם נתונים שאי אפשר לצפות אותם מראש. בנישואים שניים יש לכל צד רכוש ולרוב גם ילדים, ולכן טבעי שבעל הרכוש רוצה לשמור אותו לעצמו, ובבוא היום להוריש לילדיו.

"עד שהתגבשתי סופית, הגרורות התגבשו בגוף שלי. אין לי שמץ של חשק, שבעלי ייהנה מכספי. מה עושים, כדי שרק הילדים יקבלו את הכסף שלי"?

הוא הסכים, והתעניין לדעת אם יש לי עוד עצה. "יש לי", השבתי לו, "אם תינשא שוב - תדאג להסכם ממון טוב לפני החתונה".

לבן הזוג זכויות - למרות הצוואה

האישה שנכנסה למשרדי סיפרה שהרוויחה עשרות מיליוני שקלים ממכירת מניותיה בחברת הייטק, שהקימה עם שותפים. שאלתי אותה, האם היא עומדת להתגרש ובאה להתייעץ במידה ובעלה זכאי למחצית ההון שלה, הרשום כולו על שמה בלבד?

"אני עומדת בפני צעד סופני יותר", ענתה בעיניים כבדות. "אני חולה בסרטן במצב מתקדם. נותרו לי חודשים ספורים לחיות. בזמן שאני רדפתי אחרי משקיעים, יזמים ומתחרים שיקנו את החברה שלי, בעלי רדף אחרי שמלות. רציתי להתגרש מזמן, אבל עד שהתגבשתי סופית, הגרורות התגבשו בגוף שלי. אין לי שמץ של חשק שבעלי ייהנה מכספי. מה עושים כדי שרק הילדים יקבלו את הכסף שלי"?

לאחר שהבעתי את צערי על מצבה הרפואי, השבתי לה, שצוואה היא הפתרון המידי.

"והאם אז אוכל לעצום את עיני בשקט"?

לא היו בפי מילים מוחלטות להרגיע אותה. "למרות הצוואה", הבהרתי לה, "בעלך יוכל לטעון, שמחצית הכספים שייכים לו מכוח חוק יחסי ממון, הקובע את עיקרון איזון המשאבים שנצברו במהלך הנישואים, ולא משנה מי הרוויח את הכספים ועל שם מי הם רשומים. בעלך רשאי לטעון, שאת יכולה להוריש בצוואה רק את הרכוש שלך, ואילו לו מגיעה, כאמור, מחצית חסכוניתך".

הבעת אכזבה עלתה על פניה. מיהרתי להרגיע אותה, שכדי לתבוע את הכספים, יהיה על בעלה להגיש תביעה אחרי אחרית ימיה נגד יורשיה, כלומר נגד ילדיו. "אבל ספק אם הוא יעשה זאת", הוספתי, "הניסיון מלמד, שרק במקרים ספורים, גורר הורה את ילדיו לבית המשפט בניסיונות כאלה".

לראשונה, עלה על שפתי חיוך שחימם את לבי. נזכרתי במקרים לא מעטים של סכסוכי דמים בין בני זוג על חלוקת רכוש שנמשכו שנים, אז התערב הגורל והצד שלא רצה כי בן זוגו יקבל מרכושו, הפסיק להתדיין בבית דין של מטה ונקרא לבית דין של מעלה והנותר בחיים ירש את מרבית הרכוש של המנוח. בלהט המאבק נשכח מבעל הרכוש דבר קטן: לכתוב צוואה.

לא פעם, מתגורר הזוג בדירה של אחד מהם, וכמו בסיפור הפתיחה, בעל הנכס מעוניין לשמור על זכויותיו בו.

יש סיבה נוספת לעריכת הסכם ממון בנישואים שניים: ילדיו של בעל הרכוש מתייחסים לא פעם בחשדנות לבן הזוג החדש של אביהם או אמם - אולי הוא מעוניין בכספו, ואולי ההורה יגלה מיוזמתו נדיבות כספית כלפי בן זוגו. כך או כך, הירושה העתידית עלולה להצטמק.

מחשבות אלה גורמות לילדים להסתייג מבן הזוג שפולש לעולמם. כדי למנוע מצב זה, רצוי ליידע את הילדים על קיום הסכם הממון ואולי אף להראות להם אותו.

דירה מלפני הנישואים - רכוש משותף?

האיש שנכנס למשרדי סיפר לי שהוא נשוי עשרים ותשע שנים. הוא רופא, כירורג בבית חולים, המרבה לנתח וגם מנהל קליניקה פרטית. הם גרים בבית פרטי שהוריו קנו לו שש שנים לפני נישואיו. אשתו רוצה עכשיו להתגרש. היא מוכנה לעזוב את הבית, אבל דורשת שישלם לה מחצית משווי הנכס.

הוא השיב לה בשלילה, תוך הסתמכות על החוק. היא, מבחינתה, השיבה, שהתייעצה עם עורך דין שאמר לה, כי למרות החוק, יש סיכוי שבית המשפט יפסוק כי מגיע לה מחצית מהבית. הוא בא אלי לברר אם יש יסוד לדברי אשתו.

השבתי לו שכן - אכן יש יסוד לדברי אשתו. חוק יחסי

הפסיקה בשנים האחרונות, שינתה את המצב המשפטי שהיה קיים לפני כן. בפסקי דין אחדים, עקפו שופטים את החוק, כשדובר בתביעת אחד הצדדים, לרוב האישה, לקבלת מחצית דירה, השייכת לבעל מלפני הנישואים

אבל הפסיקה בשנים האחרונות שינתה את המצב המשפטי שהיה קיים לפני כן. בפסקי דין אחדים, עקפו שופטים את החוק כשדובר בתביעת אחד הצדדים, לרוב האישה, לקבלת מחצית דירה השייכת לבעל מלפני הנישואים. השופטים מצאו דרך להעניק לאשה זכויות שוות בדירה שכזאת. מדובר היה במקרים של נישואים ממושכים, והשופטים קבעו כי נוצרה הסכמה לא כתובה בין הצדדים, שלפיה, לאשה חלק בדירה. זהו מעין הסכם בעל פה, שלפיו, עם הזמן, רואה הבעל את אשתו כשותפה לדירתו.

בבסיס הפסיקה הזאת, מונחת הנחה של שופטים, שלא יהיה צודק אם האישה תצא מנישואיה ללא רכוש, שיאפשר לה להגיע לדירה משלה. שופט בית המשפט העליון, אליקים רובינשטיין, כתב בפסק דין אחד: "באשר למעמדה של דירת המגורים בהסדרים ממוניים בין בני זוג, נעה מטוטלת הפסיקה לאורך השנים, תוך מגמה כללית של ייחוס משקל לחיים משותפים רבי שנים בין בני זוג, המקיימים נישואים הרמוניים 'סבירים', כמקנים שיתוף גם בדירת המגורים,

שנרכשה על ידי אחד מהם לפני הנישואים".

במקרה אחר קבע בית המשפט, כי האופי המיוחד של היחסים הזוגיים, ותחושת השיתוף בין הבעל לאשה, מגבשים תפיסה של "שלי - שלך ושליך - שלי". נקבע, כי האישה תקבל מחצית מהדירה של בעלה מלפני הנישואים. במקרה נוסף כתבו השופטים, כי כאשר אין לבן הזוג השני דירה משלו, יוצר בעל הדירה מצג כלפי בן זוגו, כי יוכל לשכון לבטח בדירה וזו תהא רכושם המשותף.

אז מה לעשות? "שאל אותי הרופא, 'היא רוצה להתגרש, ואני עוד צריך לתת לה חצי דירה, שנרכשה בכספים של הורי'?"

"נכון, שכרופא, לפעמים אתה כורת לחולה רגל כדי להציל את כל הגוף"?

"כן", השיב. "מקריבים איבר אחד וממשיכים לחיות". "אז נתפשר. אולי תציע לה רבע דירה ותקנה את הסיכון להפסיד חצי דירה".